

FHS UK Praha
Říjen 2008

Posudek bakalářské práce Tomáše Houdka ROZHOVOR, MANIPULACE A ETIKA E.
LÉVINASE V KONTEXTU SOUČASNÉ ZÁPADNÍ KULTURY

Napsal vedoucí práce PhDr. Jaromír Murgaš, CSc.

Cílem práce Tomáše Houdka bylo prozkoumat a podat v práci některé otázky lidské manipulace s druhými lidmi, a to zejména v konfrontaci se dvěma soudobými populárně-psychologickými návody, s nimiž se setkal v literatuře a které jej k tomuto tématu inspirovaly/provokovaly – spolu se všudypřítomnou mediální i jinou manipulací vůbec. Téma se mu podařilo zpracovat do míry potřebné ke slušnému splnění bakalářské práce; nicméně pro tak bystrého studenta by současný výsledek práce měl posloužit spíše jako východiště pro další, vážnější zkoumání – pokud by měl čas a zájem o to. Zde nám předkládá pouze první až druhé výchozí zmapování problému, byť již samostatně na přijatelné úrovni. Práce není ani vyhraněně filozofická ani psychologická, je spíše mezioborová - a já bych řekl: vskutku „humanitní“; dostatečně odborná a využívající poznatky různých humanitních oborů (i diskutující s „humanitně zaměřenou“ interpretací přírodovědecké teorie – dle knih Sobecký gen a Červená královna, příp. „kulturopřírodovědecké“ Teorie memů S. Blackmoorové).

Autor začíná vymezeními klíčových pojmů „rozhovor“, „rozprava“ a „manipulace“. Pojem rozpravy autor volí jako jednoslovný pojem pro fixaci toho, co J. Sokol označuje jako „skutečný rozhovor“, a s důrazem na „blízkost“ účastníků; oproti mínění vedoucího práce autor pocituje termín „skutečný rozhovor“ v tomto směru jako neuspokojivý. Osobně se domnívám se, že touto volbou termínu (původní návrh termínu byl dokonce „diskuse“) – v souhlase s dalšími výklady v bakalářské práci - autor prostě vyjadřuje právě tu formu i míru závazku, kterou je ochoten účastníkům duchovního kontaktu přiznat – i nabídnout. Větší blízkost pravděpodobně pokládá za riskantnější – právě vzhledem k možné manipulaci. Je to tak, autore? Zde by byl také jeden bod, z něž by bylo možno dále práci prohloubit (ve směru možnosti „sdílení citů“, popř. „údělu, osoby či ducha“ /nakolik to jde; nemám k tomu dosud sám žádnou teorii/ - nikoliv převážně názorů, myšlenek a postojů. Autorovi však v práci právoplatně jde „jen“ o všudypřítomné prosté „umlouvací“ manipulace v kontrastu k čestné rozpravě. V druhé části práce pak konfrontuje manipulaci s lévinasovským „bytím pro druhého“ (referovaným jen krátko jako odrazový můstek ke kritice manipulativních postojů. Poměrně podrobně proto referuje o obou knihách učících manipulativní techniky - Zakázaná rétorika od G. Beckové a Jak vést úspěšná jednání od R.B. Madduxe – a mj. upozorňuje na výzvy obou autorů k využívání vykládaných technik manipulací jakožto na příklad pohledu na společnost hodný zamyšlení (humanisty). Podobně o postojích prezentovaných ve výše uvedených výkladech přírodovědeckých pohledů na eventuelní „prospěšnost sobeckosti“. Výsledným Houdkovým argumentem ve prospěch „bytí pro druhého“ je však - v podstatě - pouze jakýsi poukaz na to, že v mnoha případech přirozeně odpovědnost za druhého cítíme – i když přitom nejde o vlastní prospěch; podobně i jakýsi „common sense“ prostě některá sobecká jednání odsuzuje a nesobecká oceňuje. – Také zde – a asi dokonce především zde - by se autorovi práce nabízelo pole ke zajímavému výzkumu a získání nových poznatků; předložená práce se však tímto směrem neubírá. Autor své příklady využívává k polemice s koncepcí „světa individuálních cílů“, jak se v nějakých podobách objevuje ve všech pracích podrobených jeho zkoumání. (Samotný termín přitom pokládám za určitý vlastní přínos jeho práce; i to (však) je něco, co by teprve stálo za další rozpracování.) V závěru práce pak ze

základní koncepce lévinasovského pojetí vztahu s druhými celkem sofistikovaně - i sympaticky eticky - uvažuje o rozdílech „světa individuálních cílů“ a „lévinasovského světa“; co pro člověka znamená žít podle jednoho či druhého. Tato část je víceméně obhajobou „etického světa společného“ (termín JM); obhajobou, kterou stojí za to samostatně ocenit po stránce étosu celé práce. Zároveň bych chtěl autora upozornit, že opět se zde nabízí pole fenomenologicko-antropologického zkoumání „lidského společného světa“ – pokud by chtěl svůj postoj vážněji fundovat teoreticko-empiricky.

Formální stránka práce je dobrá, členění i úprava práce je v pořádku. Text je napsaný na velmi dobré úrovni i dobrou češtinou; sice obsahuje i některé chyby – občas zejména chybějící čárky ve větách, ale vcelku dost zřídka (a jedna „hrubka“ asi je spíše přehlédnutím). Na str. 42 je uváděn autor – Rushkoff – bez odkazu; je však v seznamu literatury. Sama literatura čítá devatenáct česky vydaných titulů, spíše populárně-vědních, samozřejmě s výjimkou práce Levinasovy, popř. prací Sokolových. Práce sama pak obnáší necelých padesát stran textu.

Práce splňuje požadavky na bakalářskou práci, je samostatná a slušná, výsledek záběrem omezený, ale docela seriózní. Teoreticky však práce není příliš náročná, vychází ve velké části z literatury populárně-vědní úrovně, autor se – snad trochu s výjimkou úvodního vymezení pojmů – prakticky nepouští do náročnějších analýz, pohybuje se – ovšem celkem s jistotou - na úrovni všeobecného vzdělání získaného v rámci FHS, dobře přitom ale využívá své poznatky a schopnost čtení i psaní odborného textu. Užívá, bohužel už ale nevymezuje pojem odpovědnosti a neanalyzuje jeho různé stránky; nevím zda proto, že se tomu vyhýbá nebo proto, že jej považuje za dosti samozřejmý (?). Podobně jeho úvahy o samotných manipulacích se pohybují v rovině spíše všeobecných úvah, kterým se v jeho práci jen dostalo formulovanější a sofistikovanější formy, než je běžné. I zde si kladu otázku, zda autorovi o víc nešlo – pokládá to za dostačující – nebo zda je to způsobeno spíše jen (omezeným) časem, který vlastní práci věnoval. Pro něj samotného by pak zodpovězení této otázky mohlo být vodítkem k jeho dalšímu směřování.

Přeloženou práci doporučuji k obhájení a vzhledem k uvedené charakteristice navrhuji ohodnotit známkou v rozmezí „nižší až střední dvojky“, tj. asi 29-30 bodů.

V Plzni dne 10.10. 2008

Jaromír Murgaš